

TVEGANO DELO GORSKIH REŠEVALCEV

V St. Vincencu v dolini Aoste v Italiji je bilo od 25. do 28. septembra lani letno zasedanje strokovnih komisij in generalne skupščine IKAR – Mednarodne organizacije za reševanje v gorah, kjer je sodelovalo 122 udeležencev iz 21 držav Evrope in Severne Amerike. Sodelovali so tudi predstavniki Gorske reševalne službe Slovenije, ki so – vsak s svojega področja – pripravili pregledna poročila, iz katerih povzemamo nekatere za širšo planinsko javnost pomembne in zanimive ugotovitve.

REŠEVANJE PONESREČENIH V NOVIH ŠPORTIH

V dolini Senal je bil seminar Komisije za tehniko reševanja in opremo IKAR, na katerem so med drugim govorili o soteskanju (canyoning), ki postaja marsikje v Evropi, posebno pa še v Franciji, vse bolj priljubljena športna dejavnost. Ta novi šport ni brez nevarnosti, po policijskih podatkih pa je bilo leta 1996 samo v Franciji pri tem športu 43 in lani do konca julija 39 smrtnih nesreč. Pri reševanju ponesrečenih v tem športu povzročajo težave visoki navpični odstavki in močni vodni tokovi. Kar pri 85 odstotkih takih nesreč rešujejo s helikopterjem ob pomoči vitla, druga reševanja pa so z enako tehniko kot stenska reševanja. Z velikim uspehom si pomagajo, kot poročata slovenska gorska reševalca **Jože Rožič** in **Danilo Škerbinek**, s plavajočimi 14 kilogramov težkimi nosili in vrvnimi ograjami, izdelanimi iz 10 ali 11 milimetrov debelih statičnih vrvi. Minimalno število moštva je 10 ljudi: tretjina izdelata sidrišče in vrvne ograje, drugi del moštva transportira poškodovanega, tretji del moštva pa pobira material. Za sporazumevanje med reševalci v hrupnih soteskah so oblikovali posebne znake.

Posebej so se morali gorski reševalci usposobiti za reševanje jadralnih padalcev in zmajarjev, ki se med pristajanjem ujamejo v krošnjah dreves. V opremi tako jadralnih padalcev kot zmajarjev so zdaj že varnostne naprave, zadnji modeli jadralnih padal imajo celo pomožno padalo, ki ga padalec izstrelji. Znani so že primeri, ko je poškodovani hotel izstreliti padalo in je pri tem smrtno poškodoval reševalca. Zdaj je možno, so povedali na seminarju, do ponesrečenega jadralnega padalca ali zmajarja priplezati na drevo z derezami-dvanajsterkami, ki imajo zobe v vertikalni ojačane, ali s spenjalkami, ki jih je bilo tudi pri nas že mogoče videti na inštruktorskem seminarju na Ljubelju.

ZAPELJIVO NEVARNE NOVOSTI

Za reševanje iz kabinskih žičnic in s sedežnic mora biti reševalno moštvo izurjeno, če pa ne poznajo opreme žičnice, naj uporabljajo svojo opremo. V Nemčiji velja predpis, da je treba najpozneje v 30 minutah po zastoj ali okvari na žičnici začeti reševati.

Ko so proizvajalci predstavljali novo reševalno orodje in pripadajočo opremo, med drugim vponke nove ge-

neracije iz lahkih materialov, katerih možnosti in obeti so prav zapeljivi, se je med drugimi oglasil načelnik GRS iz Zermatta v Švici **B. Jelko**. Pokazal je zlomljeno vponko iz lahkih materialov, ki ga je skoraj stala življenje. Tik pred uporabo v reševalnem delu jo je nameraval uporabiti, v tem trenutku pa mu je pred pričami razpadla na dve polovici; to se je zgodilo v trenutku, ko se je s ponesrečenko nameraval vpeti na jeklenico helikopterja, ki je lebdel nad njim. Preiskava je pokazala lasasto poklino, o njenem vzroku oziroma nastanku pa je mogoče le ugibati. Dogodek narekuje, kot je bilo poudarjeno, dosledno in strogo kontrolo opreme in takojšnje izločitev vsakega kosa kovinske opreme, ki pade na tla ali je bil preobremenjen. Mraz je v takih primerih dodatni negativni dejavnik.

Posebna pozornost je med demonstracijo opreme in reševalne tehnike veljala 2,5 krat 2 krat 2 metra velikemu in 400 kilogramov težkemu bivaku iz steklenih vlaknen, ki ga je v gore mogoče prenesti tudi s helikopterjem. Opremljen je z dvema ležiščema, pomožnim ležiščem, sanitetno in medicinsko opremo in ogrevan s pečico, v sili pa je lahko v njem do osem ljudi. Uporaben bi bil, kot je bilo rečeno, na dolgotrajnih reševanjih, pri hudih nesrečah, naravnih nezgodah ipd.

NEVARNI SNEŽNI PLAZOVI

Nedaleč od kočje Torino na ledeniku pod Mont Blancem je lanskega septembra praktično delovala komisija za plazove IKAR, ki je »reševala ponesrečene« v snežnem plazu. Kot poroča **Igor Potočnik**, so ob koncu pokazne vaje prikazali iskanje zasutih v plazu s pomočjo lavinskih žoln iz helikopterja. Helikopter v tem primeru preletava območje plazu levo in desno približno dva metra nad tlemi. Poleg posadke so v helikopterju tudi reševalci, opremljeni z lavinskimi žolnami, ki zaradi hrupa motorja obvezno uporabljajo zaprte slušalke. Ko dobijo približno mesto zasutega, reševalec opozori pilota helikopterja, naj ga izkrca, nato pa reševalec na plazu z žolno poišče točno lokacijo zasutega. Delo je na vaji potekalo izredno hitro in natančno, vendar pride v poštev le teren, kjer ni ozkih grap ali drugih skalnih in podobnih ovir.

Predstavniki Norveške, Kanade in Združenih držav Amerike so nato na zasedanju komisije predstavili pristožni problem voznikov motornih sani, saj imajo z njimi največ težav oziroma so ti vozniki udeleženi v večini nesreč bodisi v plazovih, bodisi zaradi precenjevanja sposobnosti obvladovanja motornih sani.

Proizvajalec opreme za reševanje iz snežnega plazu ABS je članom komisije za plazove IKAR predstavil nov model nahrbtnika z vdelenim balonom ABS, ki naj bi se napihnil in ponesrečenca obdržal na površini plazu, ko ga plaz zajame. Pri tem modelu je prostor za osebno prtljago precej večji kot pri prejšnjih modelih. V

tem modelu nahrbtnika sta dva balona s skupno prostornino 150 litrov (dvakrat po 75 litrov), kartuša s stisnjenim zrakom je vdolana v hrbet nahrbtnika, prožilec balona pa je še vedno na naramnici, vendar z vdolano varovalko, ki preprečuje nekontrolirano sprožitev balona. Tak nahrbtnik stane 1700 mark.

Kot je bilo poudarjeno, pomeni balon ABS sicer napredek pri samozaščiti in pri tovariški pomoči, vendar je zaradi visoke cene težko dosegljiv množici gornikov. Še vedno je pomanjkljivo delovanje prožilca, saj se je pri poskusih pokazalo, da je bil le v 20 do 25 odstotkih primerov sprožen v kritičnem času. Težava je tudi v prevozu z zračnimi plovili, ker kartuše s stisnjenim zrakom tako ni dovoljeno prevažati.

TURSKA GORA IN SKORAJŠNJE PONOVIŠE

V komisiji za letalsko reševanje IKAR je predstavnik italijanske gorske reševalne službe predstavil nesrečo, ko je pri dvigovanju z vrtolom, na katerem sta bila ponesrečenec in reševalec, vitel tri metre pod helikopterjem zablokiral. Tako je helikopter poletel. V višini 50 metrov je del jeklenice skupaj z ljudmi odpadel, oba človeka pod helikopterjem pa sta podlegla poškodbam. Kot so povedali, je najverjetneje prišlo do napake pri zavijanju jeklenice, ko se je ta poškodovala in se natrgala. To se je zgodilo po vaji, na kateri so 15-krat ponovili takšno dviganje ter nato odleteli na pravo reševanje, kjer se je pripetila nesreča.

Temu je sledila razlaga hude nesreče slovenskih gorskih reševalcev v Turski gori. Slušaatelji so bili opozorjeni, kot piše slovenski poročevalec z lanskoletnega zasedanja komisije za letalsko reševanje IKAR **Bojan Živko**, da razlaga temelji na podlagi rekonstrukcije in da dokončnih poročil komisije še ni na voljo. Največ vprašanj in pripomb je bilo v zvezi z odgovornostjo vodje na sidrišču, radijske povezave, zakaj je bilo toliko ljudi v helikopterju in kljub temu nihče ni opazil napake. Predvsem so se prisotni opredeljevali proti izbiri tako težkega in tako omejenega terena za vajo, na kateri na enem mestu sodeluje toliko ljudi.

V Avstriji se je, kot je bilo rečeno, zgodil skoraj identičen primer kot v Sloveniji, in celo skoraj ob istem času in v neposredni bližini, vendar brez tragičnih posledic. Na fiksni vrvi helikopterja B-206 je reševalec v steni nase prevezal v steni visečega ponesrečenca. Pilotu je sporočil, da je vse v redu, ni pa prerezal vrvi naveze. Ko je helikopter začel padati v desno, je vrv zadnji trenutek prerezal, tako da je bilo še dovolj časa, da je pilot helikopter lahko dvignil.

Ob tem je bilo ponovno sproženo vprašanje medsebojnega sporazumevanja med posadko in reševalci na zemlji. Po burnem prerekanju sem ugotovil, poroča Bojan Živko, da tudi na tem področju ni enotnih stališč.

SMRTO NEVARNI OSEMTISOČAKI

Slovenski zdravnik **dr. Samo Fokter** posreduje z lanskoletnega zasedanja komisije za urgentno medicino IKAR prepričanje predsednika te komisije **dr. Wigeta**, da bi moral biti cilj slovenskih (in vseh drugih) gorskih

reševalcev 24-urno dežuranje zdravnika v neposredni bližini helikopterske baze, »kot je to običajno v vseh alpskih deželah«. Rentabilnost take organizacije, je dejal, je seveda odvisna od števila akcij in v Švici se vsekar izide. »V ilustracijo mi je izročil fotokopijo Modern mountain rescue medicine: to expensive?, članek, predstavljen na mednarodnem kongresu gorske medicine v Interlaknu letošnjega avgusta,« piše dr. Fokter. V članku je opisan primer reševanja 39-letnega planinca, ki je pri sestopu v dolino zdrsnil in utrpel zlom z izpahom vratne hrbtenice. Stekla je uspešna reševalna akcija, poškodovanec je bil po nekaj urah operiran in ozdravljen. Brez ustreznega reševanja bi ostal tetraplegičen, prikljenjen na invalidski voziček in vezan na stalno pomoč drugih. Stroški dejanskega reševanja in zdravljenja so znašali 32.665 švicarskih frankov, v primeru tetraplegije bi znašali okoli milijon frankov. «

Medicinska komisija IKAR je sicer zasedala že od 26. do 30. avgusta lani v Interlaknu, z nje pa je slovenskim gorskim reševalcem poročal **mag. dr. Igor Tekavčič**. En dan zasedanja je bil v celoti posvečen medicini v visokih gorah, prav zanimivo pa je bilo ta dan predavanje **dr. Hornbeina** iz Seattla v ZDA o možganih v velikih višinah: skoraj vsak ima po njegovem mnenju v višinah nad 8000 metrov manjše krvavitve v možgansko substanco. Pokazal je s posebnimi metodami posnete diapozitive delčkov lastnih možganov in možganov nekaterih drugih znanih ekstremnih himalajcev, na katerih pa ni videti poškodb, čeprav so bili večkrat brez kisika na višinah nad 8000 metrov. Predvidevati ali vsaj domnevati je torej mogoče, da se takšne drobne krvavitve tako kot v pljučih resorbirajo brez posledic.

Sicer pa priimek Hornbein tudi slovenskim himalajcem zveni precej znano. Prof. Hornbein ima namreč svojo smer v Mount Everestu, na vrh katerega je s splezalci prišel leta 1963, takrat pa je celo brez dodatnega kisika iz steklenic bivakiral nad 8500 metrov visoko. Kljub temu je zdaj povsem bister in se še vedno ukvarja z

Pojdiva skupaj

DAVORKA LAMUT-DADA

*Pojdiva skupaj pogledat lepote,
ki naši vrhovi jih nudijo nam.
Pojdiva pogledat zarje vse zlate,
mir in tihota kraljujeta tam.*

*Rože krasijo visoka pobočja,
premnoge dehtijo povsod naokrog.
Vetrič ovije nas v krasna sozvočja,
lovec že piha nekje v svoj rog.*

*Klič me gora v svoje naročje,
le tam se moje srce umiri.
Greva pogledat na znano pobočje,
v širine daljave z menoj se ozri!*

raziskavami. Po Hornbeinovem ozebniku so leta 1979 sestopili v bazni tabor prvi slovenski osvajačci najvišje gore sveta.

Dr. Hansen iz Kjobenhavna je imel na zasedanju te komisije zanimivo predavanje o prvi pomoči na Mount Everestu leta 1996. Bil je namreč edini zdravnik, ki je po hudih spremembah vremena predlanskega maja v Zahodni globeli na pobočju najvišje gore sveta skrbel za 20 do 30 omrznjenih in dehidriranih himalajcev, ki so jih evakuirali iz višjih višinskih taborov na gori.

ZANAŠANJE NA POMOČ REŠEVALCEV

Na lanskoletnem zasedanju generalne skupščine IKAR – CISA je predsednik **Martin Schori** o enoletnem obdobju podal kratko poročilo oziroma komentar in med drugim dejal, da prizadevanja za čim boljše preventivo v reševalnih akcijah, kar je ena od osnovnih nalog IKAR, to leto niso bila posebno učinkovita. V zadnjem letu dni so mnogi obiskovalci gora svoje neznanje na področju svojih športov, željo po tveganju in nekateri tudi svojo ambicioznost plačali z življenjem. To so, je dejal, ljudje iz vsakdanjega življenja, polni precejeva-

nja samega sebe, brez spoštovanja zahtev gorske ture in lastnega početja. Taki ljudje nevarnosti gora enostavno nočejo priznati. Ljudje se pogosto odločijo za izlet in ga želijo za vsako ceno izvesti, saj nimajo volje in odločnosti, da bi ga ob nastopu težav prekinili. Pri tem ima zagotovo svoj vpliv tudi poznavanje pripravljenosti gorskih reševalcev, da priskočijo na pomoč, če je treba.

Dobro organizirane gorske reševalne službe s kratkimi intervencijskimi časi, ki delujejo že vsepovsod v Alpah, gorskim obiskovalcem dejansko dajejo občutek varnosti. Mnogi menijo, da jih bodo na njihov klic z mobilnega telefona, ki ga imajo v žepu, reševali povsod in v vsakem času. Pričakovanja za tako pomoč so nedopustno velika, kar le še potrjuje pretirano pripravljenost mnogih gornikov na tveganje. Dobri nasveti so pogosto sprejeti s podcenjujočim nasmehom.

Omenil je nekatere huđe in tudi smrtne nesreče gorskih reševalcev, ki so ponesrečenim prišli na pomoč. V Švici sta se, na primer, pri reševanju voznice gorskega kolosa zaradi pretrgane jeklenice na vitlu helikopterja smrtno ponesrečila reševalec zdravnik in ponesrečena športnica.

ŽIVLJENJA BI LAHKO V GORAH REŠEVALI TUDI MEDIJI IN NE SAMO GORSKI REŠEVALCI

V ALPAH UMRE VSAKO LETO TISOČ LJUDI

Vsako leto se v Alpah smrtno ponesreči približno tisoč ljudi. Samo med lansko sredino julija in koncem avgusta, na vrhuncu poletne planinske sezone torej, je na celotnem območju Alp umrlo 83 ljudi. To število smrtno ponesrečenih pa ni nadpovprečno, ampak ostaja kljub stalnemu povečevanju števila gorskih turistov že nekaj let enako, kot pravi **Alfred Siegert**, glavni tajnik Nemške planinske zveze DAV.

»Sicer pa je bilo lanskega julija za gorske turiste preprosto preslabo vreme,« pravi Siegert. Zato naj bi se večina gorskih obiskovalcev šele ob lepem vremenu, ki je bilo avgusta, odločila za ture. Domneve, da naj bi to leto v gorah zadelo posebno veliko vrhunsko izkušenih gornikov, po njegovem mnenju ne drži: »Nekakšno tveganje seveda obstaja v gorah celo za najboljše gornike.«

KOLIKO SO KRIVE PLANINSKE ORGANIZACIJE

V povezavi z gorskimi nesrečami se je Siegert skliceval tudi na znanega alpinista **Reinholda Messnerja**. Ta mož je namreč v nekem intervjuju naprtil krivdo za množični turizem in s tem v zvezi za povečanje nesreč planinskim organizacijam. Poleg tega je kritiziral, da veliko gorskih obiskovalcev nosi s seboj v gore mobile, ki jim obljublajo lažno varnost, zato se lotevajo neprimernih tur in bistveno prevelikih tveganj. Siegert nasprotno vidi v prenosnih telefonih učinkovitega pomočnika za hitro reševanje. Poleg tega se z njimi izogonejo nepotrebnih iskalnih akcij. »En sam mrtev manj že izplača ta tehnični pripomoček,« meni. Seveda pa je ob

množičnejši uporabi treba vzeti v zakup tudi kakšno zlorabo. Po njegovem prepričanju igrajo planinska društva gotovo zelo stransko vlogo pri množičnih navalih na gorske vrhove.

Vzrok za premnoge gorske nesreče so po Siegertovem mnenju veliko bolj dobro nadelane in označene planinske poti in gorske ceste. Z avtom se je zdaj mogoče brez vseh težav v Alpah pripeljati do višine ledenikov, tako da je človek prav hitro v visokogorju. Posebno premalo izkušeni in izvežbani planinci lahko potem zelo hitro pretiravajo pri svojih načrtih. Večinoma so planinci zdaj sicer dobro opremljeni, vendar ne znajo oceniti, kako težavna je gorska pot, prav tako pa se ne znajo prav odločiti, če se vreme spremeni na slabše in se znajdejo v gorski nevihti.

VEČ OBISKOVALCEV IN NIČ VEČ NESREČ

Priložnostnih gorskih popotnikov Siegert zato ne bi rad videval v visokogorju, ampak na normalnih gorskih poteh sredogorja. »Za takšno pot je vseeno, ali gre po njej 500 ali 5000 ljudi,« pravi. Tudi za nekatere gorske vrhove, na primer Matterhorn, po njegovem mnenju ni pomembno število obiskovalcev, saj »tam ni mogoče nič več pokvariti, čez tistih nekaj klinov in jeklenic, ki so tam, pa ljudje že pridejo«. Zaradi kar množičnih obiskov na teh »vrhovih, ki pomenijo trende«, so razbremenjeni nekateri drugi okoliški gorski vrhovi.

Po podatkih DAV je bilo lani v nemških gorah približno enako nesreč s smrtnimi žrtvami kot zadnjih nekaj let. Podobno je tudi mnenje Mednarodne komisije za gor-